

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE SAĞLIK YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNİN İŞ BULMA STRES VE GELECEK KAYGISI

THE STRESS OF FINDING A JOB AND FUTURE ANXIETY OF HEALTH MANAGEMENT STUDENTS DURING THE COVID-19 PANDEMIC PERIOD

Fatma KANTAŞ YILMAZ¹, Saadet KARAKUŞ²

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, sağlık yönetimi eğitimi alan lisans öğrencilerinin COVID-19 pandemi döneminde işsizlik kaygısı ve tutumlarını, kariyer stresi ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek ve bu değişkenlerin birbirleri üzerinde etkilerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Yöntem: Kesitsel tasarımda olan çalışmanın evrenini bir kamu üniversitesindeki sağlık yönetimi lisans öğrencileri oluşturmaktadır. 210 öğrencinin (K=152, E=58) katıldığı çalışmada Beck Umutsuzluk Ölçeği, İşsizlik Tutumu Ölçeği, İşsizlik Kaygısı Ölçeği, COVID-19 Korkusu Ölçeği ve Kariyer Stresi Ölçeği kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, korelasyon analizi ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini tespit etmek için çoklu doğrusal regresyon kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların işsizlik kaygısı skorları yüksek bulunmuştur. İstihdam zorlukları, sosyal çevreden gelen iş bulma baskısı, karamsarlığın ve umutsuzluğun işsizlik kaygısını arttırdığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin karamsar ve düşük başarıma arzusu ile birlikte çözüm arayışından uzak ve iyimser olamadıkları görülmüştür. Özellikle yüksek derecede çevresel ve sosyal baskı, bilgi ve beceri eksikliği ve istihdam zorlukları gibi faktörler ile yüksek COVID-19 korkusu, yüksek kariyer belirsizliği ve dışsal çatışmanın iş bulma baskısını birlikte etkilediği tespit edilmiştir.

Sonuç: Sağlık yönetimi öğrencilerinin umutsuzluk içinde iş bulma kaygısı yaşadıkları ve bu iş bulma kaygılarının da kariyer streslerini arttırdığı görülmüştür. Öğrencilerin problemlerini çözebilmesi için önemli olan çözüm arayışı skorunun çok düşük çıkmış olması bu konuda gerekli kariyer danışmanlıklarını önemli kılmaktadır. COVID-19 sürecinde yaşanan psikolojik ve sosyal değişimler ve istihdam zorlukları, belirsizlik ve kaygıyı arttırmış ve bu durumun da öğrencilerin gelecek beklentilerini olumsuz etkilemiştir.

Anahtar kelimeler: Sağlık yönetimi öğrencisi, sağlık bilimleri, COVID-19 pandemi, iş bulma stresi, gelecek kaygısı.

ABSTRACT

Purpose: This study aimed to determine the unemployment anxiety and attitudes, career stress and hopelessness levels of undergraduate students from health management education during the COVID-19 pandemic period and determine the effects of these variables on each other.

Method: This cross-sectional study included health management undergraduate students from a public university. The number of participants was 210 (F=152, M=58), administering Beck Hopelessness Scale, Unemployment Attitude Scale, Unemployment Anxiety Scale, COVID-19 Fear Scale and Career Stress Scale. Descriptive statistics, correlation analysis, and multiple linear regression were used to determine the effect of independent variables on the dependent variable.

Findings: The participants' unemployment anxiety scores were found to be high. It has been determined that employment difficulties, pressure to find a job from the social environment, pessimism and hopelessness increase unemployment anxiety. The students were pessimistic and could not be optimistic and away from seeking solutions, with a low desire to succeed. High environmental and social pressure, lack of knowledge and skills and employment difficulties, in particular, high fear of COVID-19, high career uncertainty and external conflict affect the pressure to find a job.

Conclusion: Health management students experience anxiety about finding a job in despair, which also increases their career stress. The solution-seeking score, which is essential for students to solve their problems, is very low, making the necessary career counselling in this regard important. Psychological and social changes and employment difficulties experienced during the COVID-19 process increased uncertainty and anxiety, negatively affecting students' future expectations.

Keywords: Health management student, health sciences, COVID-19 pandemic, stress of finding job, future anxiety

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Fatma KANTAŞ YILMAZ, Doktor Öğretim Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye **E-mail:** fatmakantas.yilmaz@sbu.edu.tr

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Kantaş Yılmaz F, Karakuş S. COVID-19 Pandemi Döneminde Sağlık Yönetimi Öğrencilerinin İş Bulma Stresi ve Gelecek Kaygısı. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 7(19), 42-53. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.6974086>

GİRİŞ

COVID-19 pandemisi, 2019'un sonlarından bu yana ekonomik, sosyal, eğitim ve sağlık alanlarında bireylerin hayatını olumsuz etkilemeye devam etmektedir (Luo vd., 2020:1-9; Yao vd., 2020:e21). En çok etkilenen sektörlerden biri de eğitim sektörüdür. Yüksek öğretim alanında yapılan çalışmalar pandemi döneminin üniversiteler ve öğrenciler için sıkıntılı bir süreç olabileceğini ifade etmektedir. Öğrenciler, belirsizliğin artması durumu, sağlık ve finansal alanda endişe yaşamaları (hastalanma korkusu, çalışmalarını tamamlamak için kaynak eksikliği vb.) ve çevrimiçi öğrenmenin akademik performanslarını etkilenebileceği sorunu ile karşılaşmışlardır. Bu durum, öğrencilerin eğitim planlarını, mevcut işgücü piyasasına katılımını ve gelecekteki iş istihdamı hakkındaki beklentilerini ciddi şekilde etkilemektedir (Aucejo vd., 2020:1-15; Tepe, 2021:254-271).

Üniversite eğitimi alan kişilerin sayısının son yıllarda artması, nitelikli işgücü sayısının çoğalmasına katkıda bulunurken diğer yandan öğrencilerin mezun olduktan sonra eğitim gördüğü alanda iş bulmalarını zorlaştırmaktadır. Bu durum, kişinin geleceği hakkındaki belirsizliği arttırmakta, kaygı, stres, depresyon gibi çeşitli psikolojik problemler yaşamasına neden olmaktadır (Tayfun-Korkmaz, 2016:534-558). İş bulma ve işe başlamanın rekabet ortamında daha zor hale geldiği mesleki alanlarından biri de sağlık yönetimidir. Oysa sağlık harcamalarının artması, sağlık hizmetlerinin küreselleşmesi, kaynak kısıtlılıkları, sunulan hizmetin karmaşıklığı, multi-disipliner bir alan olması ve teknolojinin yoğun kullanımı profesyonel sağlık yöneticilerine olan ihtiyacı artırmaktadır. Dolayısıyla, dünyanın en zor yönetim alanlarından birisi olan sağlık yönetiminin giderek önemi artmaktadır (Yorulmaz, 2019:74-82.).

Ülkemizde 2014 yılında yayınlanan yönetmeliğe istinaden, akademik olarak profesyonel sağlık yönetimi eğitimi alan kişilere sağlık yöneticisi adı verilmektedir (Yorulmaz, 2019:74-82). Sağlık alanında yetişmiş ve kendini geliştirmiş sağlık yönetimi mezunlarının sağlık işletmeciliği alanına büyük bir değer kattıkları bilinmektedir (Özsarı, 2013:9-11). Buna göre sağlık idarecisinin kurumda idari, mali ve teknik hizmetlerin sunumunda büyük bir sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak her ne kadar böyle bir iş ve görev tanımı yapılsa da Sağlık Bakanlığı bünyesinde bu unvan ile atama yapılmaması sağlık yönetimi eğitimi alan öğrencilerin işsiz kalma korkusunu artırmaktadır (Yorulmaz, 2019:74-82). Pandemi dönemlerinde bireylerde iş bulma stresi ve gelecek kaygısı gibi olumsuz durumların artması söz konusu olabilmektedir. İşsiz birey sayısının artması toplumlarda karamsar ve gelecekle ilgili kaygıları ön plana çıkarmaktadır. Üniversite son sınıfa gelmiş ve mezuniyetle birlikte iş yaşamına katılarak hayatlarını sürdürecek bir gelir elde edecekleri işi seçecek olan gençlerde kararsızlık ve bunun doğal bir sonucu olan; umutsuzluk, tutarsızlık ve işsizlik kaygısının yüksekliği görülmektedir (Kıcır, 2017:1369-1396; Aytaç- Bayram, 2001:89-100). Bu çalışmada, bir kamu üniversitesinde sağlık yönetimi eğitimi alan tüm sınıf düzeylerindeki öğrencilerin COVID-19 korkusu çerçevesinde işsizlik kaygısı ve tutumlarını, kariyer stresi ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek ve bu değişkenlerin birbirleri üzerinde etkilerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığını tespit etmek amaçlanmıştır. Dolayısıyla çalışma, işsizlik kaygısı ve kariyer umutsuzluğuna neden olan faktörleri anlamaya yardımcı olacak ve sağlık yönetimi öğrencilerinin işsizlik ve kariyer alanındaki kaygı ve streslerini ele almak için uygun stratejiler geliştirilmesinde katkı sağlayabilecektir. Pandemi dönemi nedeniyle daha da elzem hale gelen bu çalışmanın sağlık hizmeti sunumunda görev alacak sağlık yönetimi öğrencilerine yönelik yapılması önem arz etmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel araştırma olarak planlanan tarama (survey) deseni kullanılmıştır.

Katılımcılar

İstanbul'da bir kamu üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde tüm sınıf düzeyindeki toplam 270 sağlık yönetimi bölümü öğrencinin tamamına ulaşılması planlanmıştır. 1 – 31 Aralık 2021 döneminde araştırmacılar tarafından anket formu dağıtılarak bölümdeki tüm öğrenciler araştırmaya davet edilmiş ve bilgilendirilmiş olur alınan 210 öğrenci anketi doldurmuştur. Araştırmanın etik kurul onayı, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (12.11.2021 Tarih ve 21/697 Sayı) alınmış ve Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak çalışma gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, sosyo-demografik soru formu, Beck Umutsuzluk Ölçeği, İşsizlik Tutumu Ölçeği, İşsizlik Kaygısı Ölçeği, COVID-19 Korkusu Ölçeği ve Kariyer Stresi Ölçeği olmak üzere altı farklı veri toplama aracından yararlanılmıştır.

Sosyo-demografik Veri Formu, araştırmacılar tarafından oluşturulan 11 soruluk yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim ve gelir durumu, sınıf, kaldığı yer, iş bulma beklentisi, çalışma durumu ve COVID-19 tanı durumunu araştıran soru formudur.

Beck Umutsuzluk Ölçeği, Beck ve arkadaşları tarafından 1974 yılında geliştirilen ve bireylerin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini ölçmeyi amaçlayan bir ölçektir. Toplam 20 maddeden oluşan ölçekte, bireyler kendilerine uygun cevap olarak “evet” ya da “hayır”ı seçmektedir. Her cevap 0 veya 1 puan şeklinde puanlandırılarak bireylerin umutsuzluk düzeyleri belirlenmektedir. Bireylerin puanları yüksek ise umutsuzluk seviyeleri de yüksektir. Ölçeğin Türkçe’ye geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Seber ve arkadaşları (1993), Durak ve Palabıyıkoglu (1994) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin üniversite öğrencilerine yönelik yapılan çalışmasında Cronbach’s Alpha değeri 0.80 olduğu saptanmıştır. (Seber, vd. 1993:139-142; Durak-Palabıyıkoglu, 1994:311-319). Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0.93 olarak tespit edilmiştir.

İşsizlik tutumu ölçeği, Tunçsiper ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada kullanılan ölçek maddeleri, bireylerin üniversiteyi bitirdikten sonraki bir yıl içerisinde iş bulamazlarsa yaşayabilecekleri sorunlara yöneliktir. Maddeler, “çok doğru, doğru, yanlış, çok yanlış” olmak üzere dördümlük likert yanıt tipindedir. Ölçek, karamsarlık (ilk 6 madde), başarıma arzusu (7-10 arasındaki maddeler), iyimserlik (11. ve 12. maddeler) ve çözüm arayışı (13. ve 14. maddeler) olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Güvenilirlik sonucunun ise 0.54 olduğu tespit edilmiştir (Tunçsiper, vd. 2012; Bayrak, 2020:122). Yapılan çalışmada 0.96 olarak tespit edilen güvenilirlik katsayısı ölçeğin yüksek güvenilirlik düzeyinde olduğunu göstermektedir.

İşsizlik Kaygısı Ölçeği, Ersoy-Kart ve Erdost (2008)’un öğrencilerin işsiz kalma durumuna ilişkin algılarını ölçmek amacıyla geliştirdikleri bir ölçektir. Tayfun ve Korkmaz (2016) çalışmalarında kullandıkları 25 soruluk ölçeğin alt boyutlarını, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, çevresel ve sosyal baskı, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ve ekonomideki istihdam zorlukları olarak ifade etmişlerdir. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı 0.90 olarak çok yüksek bulunmuştur (Tayfun-Korkmaz, 2016: 534-558). Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.98 olarak belirlenmiştir.

COVID-19 Korkusu Ölçeği, Ahorsu ve ark. tarafından (2020) geliştirilmiş olup 7 maddeden ve bir boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, 5’li likert tipinde tasarlanmış ve yükselen puanlar katılımcının COVID-19 ile ilgili korku düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Orjinal ölçeğin Cronbach’s Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,82 olarak bulunmuştur. (Artan, vd., 2021:117-1239. Ölçeğin iç tutarlılık değeri 0.93 olarak bulunmuştur.

Kariyer Stresi Ölçeği (KSÖ), Choi ve arkadaşları (2011) tarafından üniversite öğrencilerinin kariyerle ilgili stres kaynaklarını ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçek 2017 yılında Özden ve Sertel Berk tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği, dışsal çatışma ve iş bulma baskısı olmak üzere üç boyuttan ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.94’dir. (Özden-Sertel, 2017: 35-51). Bu çalışmada, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.97 olarak belirlenmiştir.

İstatistiksel Analizler

Araştırmada analizler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25 Paket Programı ve STATA 14 Paket programı ile yapılmıştır. Tanımlayıcı değişkenler için frekans ve yüzdelere, sürekli değişkenler için ise ortalama ve standart sapma değerleri rapor edilmiştir. Sürekli değişkenler arasındaki korelasyonun tespiti için Pearson Korelasyon Katsayısı, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin tespiti için de çoklu doğrusal regresyon kullanılmıştır. Yapılan bütün istatistiksel testlerde alfa güven seviyesi 0.1, 0.05 ve 0.01 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmaya, 210 öğrenci katılmış olup büyük çoğunluğunu kadınların (K=152, E=58) oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların yaklaşık %69’unun sağlık yönetimini birinci tercih olarak yazdığı, %26’sının COVID-19 tanısı aldığını, %21’inin aktif bir işte çalıştığını ve yaklaşık %52’sinin de iş bulmanın kolay olmadığını ifade ettiği görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Değişkenler	n	%
Cinsiyet	210	
Kadın	152	72.4
Erkek	58	27.6
Medeni Durum	210	
Evli	0	0
Bekâr	210	100
Sınıf	210	
1	46	21.9
2	64	30.5
3	61	29.0
4	39	18.6
Bölümü İsteyerek Tercih Etme	210	
Evet	144	68.6
Hayır	66	31.4
COVID-19 Geçirme Durumu	210	
Evet	55	26.2
Hayır	155	73.8
Çalışma Durumu	210	
Evet	43	20.5
Hayır	167	79.5
Kaldığı Yer	210	
Aile yanı	130	61.9
Özel ev	19	9.0
Devlet yurdu	24	11.4
Özel yurt	29	13.8
Diğer	8	3.8
Kolay İş Bulmaya İnanma	210	
Evet	28	13.3
Hayır	110	52.4
Emin değilim	72	34.3

Katılımcıların yaş ortalaması 20.3 ± 1.14 (min. 18-mak. 24), genel akademik not ortalaması (GANO) 3 ± 0.3 (min. 2, mak. 3.87) ve aylık aile geliri ortalaması ise 4.957 ± 2613 Türk Lirasıdır (Tablo 2). Katılımcıların Beck Umutsuzluk Ölçeği orta düzeyde olup İşsizlik Kaygısı, Kariyer Stresi Ölçeklerinin ve COVID-19 Korkusu Ölçeği gibi olumsuz duygulardan ortalamanın üstünde bir skor elde ettikleri tespit edilmiştir. Buna karşın işsizlik tutum ölçeği alt boyutlarından olan başarıma arzusu, çözüm arayışı ve iyimserlik gibi olumlu duygulardan ise ortalamanın altında bir skor elde ettikleri görülmektedir.

Tablo 2. Sürekli değişkenlere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri (n=210)

Değişkenler	Ort.	SS	Min	Max
Yaş	20.305	1.146	18	24
GANO (n=170)	3.006	.331	2	3.87
Aylık Aile Gelir (TL)	4957.719	2613.773	1000	20000
Aile Kişi Sayısı	4.905	1.833	2	14
COVID-19 Geçiren Aile Üye Sayısı	1.157	1.761	0	9
Beck Umutsuzluk Ölçeği Toplam	8.671	4.549	0	26
İşsizlik Tutum- Karamsarlık	13.962	4.478	6	24
İşsizlik Tutum- Başarma Arzusu	7.938	2.319	4	16
İşsizlik Tutum- İyimserlik	5.652	1.393	2	8
İşsizlik Tutum – Çözüm Arayışı	4.071	1.487	2	8
İşsizlik Kaygısı- Karamsarlık/Özgüven Ek.	12.829	3.829	4	20
İşsizlik Kaygısı-Çevre/Sosyal Baskı	23.533	6.707	8	40
İşsizlik Kaygısı-Niteliksel Bilgi Beceri Eksikliği	15.51	4.316	5	25
İşsizlik Kaygısı-İstihdam Zorlukları	26.619	8.06	8	40
KSÖ-Kariyer Belirsizliği	26.686	9.577	10	61
KSÖ-Dışsal Çatışma	9.352	3.775	4	19
KSÖ-İş Bulma Baskısı	18.214	5.864	6	30
COVID-19 Korkusu	15.51	6.249	7	35

KSÖ= Kariyer Stresi Ölçeği

Değişkenler Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular

Araştırmada sürekli değişkenler arasındaki korelasyonun tespit edilmesi için normal dağılım gösterdiği tespit edilen ilgili değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile analiz edilmiştir. GANO ve yaş değişkeni dışında tüm değişkenler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ailede aylık gelir ve ailedeki COVID-19 tanısı alan birey sayısı ile diğer tüm değişkenler arasında negatif yönde zayıf bir ilişki vardır. İşsizlik tutum ölçeği alt boyutları ile diğer değişkenler arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Çoklu Regresyon Modeli için Yapılan Varsayımlar

Çoklu doğrusal bağlantı için yapılan test sonuçlarına göre tüm modeller için VIF değerleri 5'ten büyük olmadığı için çoklu doğrusal bağlantı tespit edilmemiştir. Ayrıca değişen varyans sorunun tespiti için yapılan Breusch-Pagan/Cook-Weisberg testi sonuçlarına göre $\chi^2=0.31$ değerinin istatistiksel ($p>0.05$) olarak anlamlı olmadığı yani H_0 hipotezinin kabul ve değişen varyans sorunu olmadığı anlaşılmıştır. Normallik için yapılan skewness ve kurtosis değerlerine göre ise tüm değişkenlerin -1.5 ile +1.5 arasında yer aldığı ve değerlerin normallik varsayımını karşıladığı görülmüştür.

Bütün varsayımlar sağlandığından modellerden elde edilen sonuçların güvenilir ve sapmasız olduğu ifade edilebilir. Buna göre modellere ilişkin bulgular Tablo 5 ve Tablo 6'da detaylı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 3. Değişkenler arasındaki korelasyon bulguları

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
(1) KSÖ-Kariyer belirsizliği	1.000																	
(2) İKÖ-Ekonomi İstihdam Zor.	0.345***	1.000																
(3) İKÖ-Bilgi Beceri Eksikliği	0.475***	0.683***	1.000															
(4) İKÖ--Çevre/Sosyal Baskı	0.543***	0.537***	0.585***	1.000														
(5) İKÖ-Karamsar/Özgüven Eksik.	0.376***	0.596***	0.552***	0.613***	1.000													
(6) KSÖ-Dışsal Çatışma	0.569***	0.044	0.173**	0.361***	0.133*	1.000												
(7) KSÖ-İş Bulma Baskısı	0.696***	0.515***	0.470***	0.546***	0.487***	0.451***	1.000											
(8) BECK Umutsuzluk Toplam	0.505***	0.275***	0.354***	0.488***	0.399***	0.265***	0.400***	1.000										
(9) COVID19 Korkusu	0.184***	0.082	-0.022	0.189***	0.141**	0.212***	0.173**	0.152**	1.000									
(10) İşsizlik Tutum- Karamsarlık	-0.335***	-0.199***	-0.126*	-0.471***	-0.246***	-0.251***	-0.405***	-0.349***	-0.269***	1.000								
(11) İşsizlik Tutum-Başarma Arzu.	0.168**	0.055	0.176**	0.275***	0.092	0.223***	0.016	0.234***	0.046	0.190***	1.000							
(12) İşsizlik Tutum- İyimserlik	-0.153**	-0.216***	-0.227***	-0.380***	-0.239***	-0.158**	-0.227***	-0.194***	-0.175**	0.166**	-0.389***	1.000						
(13) İşsizlik Tutum-Çözüm Arayışı	0.085	-0.000	0.091	0.227***	0.003	0.200***	0.059	0.058	0.035	0.006	0.340***	-0.487***	1.000					
(14) GANO	0.030	0.005	0.044	0.070	0.026	-0.045	0.020	-0.022	0.061	-0.100	0.016	-0.099	0.017	1.000				
(15) Yaş	0.097	0.055	0.085	0.029	0.033	-0.013	0.106	0.061	-0.012	-0.070	-0.036	0.019	-0.024	0.100	1.000			
(16) Aile Aylık Gelir	-0.038	-0.153**	-0.002	-0.178***	-0.138**	-0.083	-0.132*	0.021	-0.122*	0.139**	-0.039	0.131*	-0.092	-0.019	0.005	1.000		
(17) Aile Kişi Sayısı	-0.010	-0.105	-0.021	-0.055	-0.074	-0.010	-0.085	-0.120*	0.049	0.078	0.076	0.019	0.004	-0.164**	0.167**	-0.137**	1.000	
(18) COVID-19 Tanılı Aile Üye Sayı	0.102	-0.034	0.003	-0.110	-0.134*	0.087	-0.075	0.003	0.080	0.034	0.086	0.057	0.093	-0.028	0.031	-0.006	0.193***	1.000

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Modellere İlişkin Tahmin Sonuçları

Tablo 5'teki sonuçlar için bağımlı değişken olarak işsizlik kaygısı ölçeği alt boyutları kullanılmıştır. Buna göre model 1 için bağımlı değişken kişisel karamsarlık özgüven eksikliği, model 2 için çevresel sosyal baskı, model 3 için niteliksel bilgi ve beceri eksikliği ve son olarak model 4 için ise ekonomideki istihdam zorlukları kullanılmıştır.

Tablo 5. İşsizlik kaygısını belirleyen faktörlere ilişkin tahmin sonuçları

Değişkenler	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
İKÖ - Çevresel sosyal baskı	0.178*** (0.053)		0.191*** (0.055)	0.045 (0.113)
İKÖ - Niteliksel bilgi beceri eksiklik	0.087 (0.079)	0.393*** (0.113)		0.981*** (0.141)
İKÖ - Ekonomideki istihdam zorlukları	0.105*** (0.039)	0.024 (0.059)	0.249*** (0.036)	
KSÖ- Kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği	0.011 (0.036)	0.067 (0.053)	0.082** (0.036)	-0.082 (0.073)
KSÖ - Dışsal çatışma	-0.044 (0.072)	0.072 (0.106)	0.036 (0.074)	-0.425*** (0.143)
KSÖ - İş bulma baskısı	0.120** (0.058)	0.027 (0.087)	-0.012 (0.060)	0.367*** (0.116)
BECK Umutsuzluk	0.133** (0.059)	0.119 (0.087)	0.023 (0.061)	-0.125 (0.121)
COVID-19 Korkusu	0.018 (0.036)	0.012 (0.053)	-0.080** (0.036)	0.057 (0.073)
İşsizlik Tutum- Karamsarlık	0.109* (0.064)	-0.557*** (0.083)	0.184*** (0.064)	-0.106 (0.131)
İşsizlik Tutum-Başarma Arzusu	-0.194 (0.120)	0.351** (0.177)	-0.037 (0.125)	0.057 (0.248)
İşsizlik Tutum- İyimserlik	-0.287 (0.189)	-0.017 (0.282)	-0.126 (0.196)	-0.030 (0.390)
İşsizlik Tutum-Çözüm Arayışı	-0.294* (0.174)	0.612** (0.254)	-0.110 (0.180)	-0.238 (0.358)
GANO	0.052 (0.646)	-0.027 (0.953)	0.731 (0.662)	-1.651 (1.313)
Yaş	0.086 (0.244)	0.045 (0.360)	-0.068 (0.251)	0.031 (0.498)
Aylık gelir	0.000 (0.000)	-0.000* (0.000)	0.000** (0.000)	-0.000** (0.000)
Ailedeki kişi sayısı	0.056 (0.129)	-0.120 (0.190)	0.195 (0.132)	-0.565** (0.259)
Ailedeki COVID-19 tanısı almış kişi sayısı	-0.186 (0.132)	-0.424** (0.193)	0.153 (0.136)	0.295 (0.271)
Cinsiyet	0.568 (0.502)	-0.363 (0.743)	-0.195 (0.519)	0.411 (1.029)
Tercih durumu	0.445 (0.445)	-0.585 (0.657)	0.491 (0.458)	-0.738 (0.910)
İKÖ - Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği		0.388*** (0.116)	0.092 (0.084)	0.440*** (0.163)
Sabit	0.947 (5.797)	12.112 (8.494)	-2.190 (5.959)	15.533 (11.770)
F	10,17**	16,75**	12,73**	12,40**
N	170	170	170	170
R-kare	0.563	0.680	0.617	0.611

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Bütün modeller bir bütün olarak anlamlıdır. Model 1'deki sonuçlara göre çevresel sosyal baskının, ekonomideki istihdam zorluklarının, iş bulma baskısının, BECK umutsuzluk ve karamsarlığın kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi bulunmuştur. Buna karşın çözüm arayışının karamsarlık ve özgüven eksikliği üzerinde negatif ve anlamlı etkisi bulunmuştur.

Model 2’den elde edilen sonuçlara göre niteliksel bilgi ve beceri eksikliğinin, başarıma arzusunun, çözüm arayışının, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliğinin çevresel sosyal baskı üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi bulunmuştur. Buna karşın karamsarlığın, aylık gelirin ve ailede COVID-19 tanısı almış kişi sayısının çevresel sosyal baskı üzerinde negatif ve anlamlı etkisi bulunmuştur.

Model 3’ten elde edilen bulgulara göre çevresel sosyal baskının, ekonomideki istihdam zorluklarının, kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğinin, karamsarlığın, aylık gelirin niteliksel bilgi ve beceri eksikliği üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi bulunmuştur. Buna karşın COVID-19 korkusunun niteliksel bilgi ve beceri eksikliği üzerinde negatif ve anlamlı etkisi bulunmuştur.

Model 4’ten elde edilen sonuçlara göre niteliksel bilgi ve beceri eksikliğinin, iş bulma baskısının ve kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliğinin ekonomideki istihdam zorlukları üzerindeki etkisi pozitif ve anlamlı bulunmuştur. Buna karşın dışsal çatışmanın, aylık gelirin ve ailedeki kişi sayısının ekonomideki istihdam zorlukları üzerindeki etkisi negatif ve anlamlı bulunmuştur.

Tablo 6. Bağımlı değişken kariyer stresi (KSÖ) alt boyutları

Değişkenler	Model 1	Model 2	Model 3
İşsizlik Kaygısı- Ekonomideki istihdam zorlukları	-0.102 (0.090)	-0.132*** (0.044)	0.170*** (0.054)
İşsizlik Kaygısı- Niteliksel bilgi ve beceri eksikliği	0.399** (0.177)	0.044 (0.090)	-0.022 (0.110)
İşsizlik Kaygısı- Çevresel ve sosyal baskı	0.159 (0.125)	0.043 (0.063)	0.024 (0.077)
İşsizlik Kaygısı- Kişisel karamsarlık ve özgüven eks.	0.057 (0.185)	-0.057 (0.093)	0.231** (0.112)
KSÖ-Dışsal Çatışma	0.633*** (0.155)		0.251** (0.098)
KSÖ-İş Bulma Baskısı	0.682*** (0.121)	0.167** (0.065)	
BECK Toplam	0.352*** (0.132)	-0.080 (0.067)	0.011 (0.083)
COVID-19 Korkusu	0.064 (0.081)	0.055 (0.040)	-0.031 (0.049)
İşsizlik Tutum- Karamsarlık	0.006 (0.146)	-0.067 (0.073)	-0.045 (0.089)
İşsizlik Tutum- Başarıma Arzusunu	0.052 (0.276)	0.334** (0.135)	-0.271 (0.167)
İşsizlik Tutum- İyimserlik	0.565 (0.431)	0.161 (0.216)	-0.406 (0.263)
İşsizlik Tutum-Çözüm Arayışı	-0.301 (0.399)	0.346* (0.198)	0.035 (0.244)
GANO	1.102 (1.466)	-1.010 (0.729)	-0.107 (0.898)
Yaş	-0.397 (0.553)	-0.317 (0.276)	0.450 (0.337)
Aile Aylık Gelir	0.000 (0.000)	-0.000 (0.000)	-0.000 (0.000)
Ailede Kişi Sayısı	0.133 (0.293)	-0.103 (0.146)	0.041 (0.179)
Ailedeki COVID19 tanısı almış kişi sayısı	0.702** (0.297)	0.095 (0.151)	-0.457** (0.181)
Cinsiyet	0.511 (1.146)	-1.110* (0.566)	1.058 (0.696)
Bölümü İsteyerek Tercih Etme	-1.323 (1.010)	-0.366 (0.506)	0.042 (0.621)
KSÖ - Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği		0.158*** (0.039)	0.255*** (0.045)
Sabit	-2.569 (13.174)	11.852* (6.512)	-2.289 (8.053)
F	13,75**	6,05**	13,41**
N	170	170	170
R-kare	0.635	0.434	0.630

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Tablo 6'daki sonuçlar için bağımlı değişken olarak kariyer stresi alt boyutları kullanılmıştır. Buna göre model 1 için bağımlı değişken kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği, model 2 dışsal çatışma ve model 3 için ise iş bulma baskısı kullanılmıştır.

Bütün modeller bir bütün olarak anlamlıdır. Model 1'deki sonuçlara göre niteliksel bilgi ve beceri eksikliğinin, dışsal çatışmanın, iş bulma baskısının, ailedeki COVID-19'lu birey sayısının ve BECK umutsuzluğunun kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi bulunmuştur.

Model 2'den elde edilen sonuçlara göre iş bulma baskısının, başarıma arzusunun, çözüm arayışının niteliksel bilgi ve beceri eksikliğinin, başarıma arzusunun, çözüm arayışının ve kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğinin dışsal çatışma üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi bulunmuştur. Buna karşın ekonomideki istihdam zorlukları ve kadın cinsiyetinin dışsal çatışma üzerinde negatif anlamlı olan bir etkisi tespit edilmiştir.

Model 3'ten elde edilen bulgulara göre ekonomideki istihdam zorluklarının, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliğinin, dışsal çatışmanın ve kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğinin iş bulma baskısı üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi bulunmuştur. Buna karşın ailedeki COVID-19 tanısı almış kişi sayısının iş bulma baskısı üzerinde negatif ve anlamlı etkisi bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu çalışmada İstanbul'daki bir kamu üniversitesinde sağlık yönetimi bölümünü okuyan öğrencilerin COVID-19 pandemi döneminde işsizlik kaygısı ve tutumlarını, kariyer stresi ve umutsuzluk düzeylerini ortaya koymak ve bu olguları etkileyen faktörleri tespit etmek amaçlanmıştır.

Mevcut araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin GANO ortalamalarının yüksek, ortalama aylık aile gelirlerinin ise askeri ücretin üstünde, ortalama ailedeki birey sayısının beş olduğu ve bu beş kişiden en az birinin de bugüne kadar en az bir kere COVID-19 geçirdiği görülmüştür.

Öğrencilerin çoğunlukla karamsar ve düşük başarıma arzusu ile birlikte çözüm arayışından uzak ve iyimser olamadıkları görülmüştür. Özellikle yüksek derecede çevresel ve sosyal baskı, bilgi ve beceri eksikliği ve istihdam zorlukları gibi faktörler ile birlikte yüksek COVID-19 korkusu, yüksek kariyer belirsizliği ve yüksek dışsal çatışmanın iş bulma baskısını birlikte etkilediği tespit edilmiştir.

Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin işsizlik kaygısı skorları yüksek bulunmuştur. Turaç ve Bayın Donar tarafından 2017 yılında yapılan benzer bir çalışmada ise, öğrencilerin işsizlik kaygısının orta seviyede olduğu tespit edilmiştir (Turaç-Bayın Donar, 2017: 119-127). 2017 yılı ile kıyaslandığında işsizlik kaygısının daha yüksek çıkmış olmasının sebebi COVID-19 dönemindeki işsizlik, COVID-19 korkusu ve anksiyetesi ile COVID-19'un olumsuz ekonomik etkileri olabildiği tahmin edilmektedir. Zira bu konuda yapılmış pek çok çalışmadan benzer bulgular rapor edilmiştir (Bayrakceken-Buztepe 2021:260-266; Udalova, 2021; Cinar, vd. 2021; Tran vd., 2020:1-9). COVID-19 sonrası dönemde Korkmazer tarafından 2020 yılında yapılan başka bir çalışmada ise, sağlık bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin işsizlik kaygısının mevcut çalışma bulguları ile benzer şekilde yüksek bulunmuş olması bu düşüncüyü destekler niteliktedir (Korkmazer, 2020:141-152).

Ekonomideki istihdam zorlukları, sosyal çevreden gelen iş bulma baskısı, karamsarlığın ve umutsuzluğun işsizlik kaygısını arttırdığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Özder vd. (2018:39-56) tarafından yapılan bir çalışmada ekonomide yaşanan istihdam kaynaklı zorluklar ve iş bulma baskısının kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliğini arttırdığı rapor edilmiştir.

COVID-19 korkusu azaldıkça işsizlik kaygısının bir alt boyutu olan niteliksel bilgi ve beceri eksikliğinin arttığı görülmüştür. Buna göre COVID-19 korkusunu hiç yaşamayan veya çok az seviyede yaşayan bireylerin niteliksel bilgi ve becerisini artırma konusunda COVID-19 korkusunu yüksek yaşayanlara göre motive oldukları düşünülmektedir. Öyle ki bu konuda yapılmış bir çalışma benzer sonuçları tartışmaktadır (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021).

Emirel ve Bozkurt (2022:1-16) tarafından yapılan bir çalışmada, özellikle de belirsizliğin arttığı dönemlerde bireylerin stresinin daha çok arttığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda COVID-19 döneminde meydana gelen karantina gibi kısıtlar ile COVID-19 seyrinin belirsizliği niteliksel bilgi ve beceri eksikliğini azaltmıştır. Buna ek olarak COVID-19'un iş bulma baskısını, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliğini arttırmış olması sebebi ile işsizlik kaygısı artmış ve bu durum ekonomik istihdam zorluklarını ortaya çıkarmıştır.

Kişinin gelecekte ne yapacağını bilememesinden kaynaklı kariyer belirsizliği bireyin stresli olmasına sebep olabilir. Bu durum, bireyin kendisine yardımcı olabilecek kaynaklara ulaşmada sıkıntı çekmesine ve bilgi eksikliği yaşamasına sebebiyet verebilir. Bu bilgi eksikliğinin sonucunda da kariyer

stresi oluşmaktadır. Kariyer stresinden uzaklaşmak için bireyin yapabileceği bir dizi durum sayılmıştır (Robinson, 2020). Özellikle COVID-19 döneminde yaşanan bilgi eksikliği ve kirliliğinin kariyer stresini arttırdığı zira belirsizlik esnasında kariyerin planlanamayacak kadar karışık olduğu ifade edilebilir.

Niteliksel bilgi ve beceri eksikliği sebebi ile kariyerlerini planlayamayan ve bu plansızlığın da kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğini arttırması öğrencilerin kariyerini planlama sürecinde maddi ve manevi destek almasını gerekli kılmaktadır. Konu ile ilgili Bayrakçı ve Buztepe (2021:260-266) tarafından yapılmış benzer bir çalışmadan da öğrencilerin kariyer planlamasında desteğe ve danışmanlığa ihtiyaç duyduğu rapor edilmiştir.

Özellikle de COVID-19 döneminde bireylerin karantinada kalması, COVID-19 korkusu ve birlikte yaşanan bireyler ile iletişim problemleri yaşaması dışsal çatışmanın artmasına bu durum da kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğini tamamlayamayan öğrencilerin çoğalmasına sebep olduğu tahmin edilmektedir. Zira dışsal çatışmanın artması ile birlikte kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği de artmıştır. Bu konuda yapılan pek çok çalışmada benzer bulgulara ulaşılmıştır (ChenZeng, 2021:1-9; Ruffolo vd., 2021:141-150; Şentürk-Bakır, 2021:97-105; Emirel-Bozkurt, 2022:1-16).

Öğrencilere yöneltilen iş bulma baskısı ve umutsuzluğun kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğini arttırdığı görülmüştür. Bu konudaki pek çok çalışmadan da benzer sonuçlar rapor edilmiştir (Dyce, 1996: 555-558; Steer, vd. 1997:131-144).

İş bulma ve iş piyasasına hazırlanma ile ilgili baskıyı gösteren Kariyer Stresi Ölçeği'nin bir alt boyutu olan iş bulma baskısının, ekonomideki istihdam zorlukları, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, dışsal çatışma, kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği gibi pek çok faktörden etkilendiği görülmüştür. Böyle bir durumun ortaya çıkmasında bireylerin kişilik yapıları, içinde bulunduğu ekonomik koşullar ve sosyal çevresinin de etkili olabileceği tahmin edilmektedir.

Ekonomideki istihdam zorlukları ve kadın cinsiyetinin dışsal çatışma üzerinde negatif anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Toplumların kadın ve erkeğe yüklediği roller nedeniyle bir erkekten ailesini geçindirmesini, bir kadından ise eş ve anne olmasının beklenmesi nedeniyle erkekler üzerinde çevrenin baskısının daha az olduğu ifade edilebilir (Kütükcü ve Şentürk, 2018: 229-259).

SONUÇ

Sağlık yönetimi öğrencilerinin umutsuzluk içinde iş bulma kaygısı yaşadıkları ve bu iş bulma kaygılarının da kariyer streslerini arttırdığı görülmüştür. Öğrencilerin içinde bulundukları problemleri çözebilmesi için önemli olduğu düşünülen çözüm arayışı skorunun çok düşük çıkmış olması bu konuda gerekli kariyer danışmanlıklarını önemli kılmaktadır. COVID-19 sürecinde yaşanan ekonomik, psikolojik ve sosyal değişimlerin belirsizlik ve kaygıyı arttırdığı bu durumun da psikolojik çöküntüye sebep olduğu düşünülmektedir. Bu çöküntü de özellikle de öğrencilerin gelecek beklentilerini olumsuz etkilemiştir. Olumsuz etkilenen öğrencilerin başarıma arzuları ve iyimserliklerinin azaldığı bu sebeple daha çok iş kaygısı yaşadıkları düşünülmektedir.

Özellikle de sağlık yönetimi öğrencilerinin kamuda istihdam alanlarının olmaması, COVID-19'un psikolojik, sosyal ve ekonomik etkileri ile birlikte kariyer belirsizliği yaşadıkları bu durumun da dışsal çatışma ve iş bulma baskısını arttırdığı ifade edilebilir.

Araştırma Sınırlılıkları

Sağlık yönetimi bölümü çoğunlukla kadınların tercih ettiği bir bölüm olması nedeniyle (Ulusoy vd., 2014, 10-22) araştırmaya katılanların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır

Yazarların Katkıları

Fikir: FKY/SK, Tasarım: FKY, Danışmanlık: FKY Veri toplama/işleme: FKY/SK, Analiz/yorum: FKY/SK, literatür taraması: FKY/SK, Yazı yazar: FKY/SK, Eleştirel inceleme: FKY, SK.

KAYNAKLAR

- Artan, T., Meydan, S., Irmak, H. S. (2021). Turkish version of the fear of COVID-19 scale: Validity and reliability study. Archives of health science and research (Online), 8(2): 117-123. <https://doi.org/10.5152/ArcHealthSciRes.2021.20113>
- Aucejo, E. M., French, J., Araya, M. P. U., Zafar, B. (2020). The impact of COVID-19 on student experiences and expectations: Evidence from a survey. Journal of public economics, 191:104271. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104271>
- Aytaç, S., Bayram, N. (2001). Üniversite gençliğinin iş ve eş seçimindeki etkin kriterlerinin analitik hiyerarşi süreci (AHP) ile analizi. Öneri Dergisi, 4(16): 89-100. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.727643>
- Basmacı, G. S. (2011). Genç işsizliği ve Türkiye’de genç işsizliğine yönelik çözüm arayışları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bayrakceken, E., Buztepe, S. (2021). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer streslerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(3), 260-266. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.890243>
- Bayrak, Y. (2020). Türkiye’de Genç İşsizliği ve Yükseköğretim Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı: Bir Alan Araştırması Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Chen, L., Zeng, S. (2021). The relationship between intolerance of uncertainty and employment anxiety of graduates during COVID-19: The Moderating Role of Career Planning. Frontiers in Psychology, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.694785>
- Çınar, F., Çapar, H., Ekinci, G. (2021). Effect of COVID-19 anxiety on perceived risks and avoidance behaviors. Annals of Clinical and Analytical Medicine. <https://doi.org/10.4328/ACAM.20463>
- Durak, A., Palabıykoğlu, R. (1994). Beck umutsuzluk ölçeği geçerlilik çalışması. Kriz Dergisi, 2(2): 311-319. https://doi.org/10.1501/Kriz_00000000071
- Dyce, J. A. (1996). Factor structure of the beck hopelessness scale. Journal of Clinical Psychology, 52(5): 555-558. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4679\(199609\)52:5<555::AID-JCLP10>3.0.CO;2-D](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4679(199609)52:5<555::AID-JCLP10>3.0.CO;2-D)
- Emirel, M. ve Bozkurt, Ö. (2010). Kariyer stresi ile belirsizlikten kaçınma arasındaki ilişkinin incelenmesi: sigortacılık ve sosyal güvenlik bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. Çalışma İlişkileri Dergisi, 13(1): 1-16. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cider/issue/68803/1011737>
- Ersoy-Kart, M., Erdost, H. E. (2008). Unemployment worries among Turkish university students. Social Behavior and Personality, 36 (2): 275–288. <https://doi.org/10.2224/sbp.2008.36.2.275>
- Kıcıır, B. (2017). Eğitimli Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış. Çalışma ve Toplum, 54(3): 1369-1396. <https://www.calismatoplum.org/Content/pdf/calisma-toplum-1699-df85dd86.pdf> (20.06.2022)
- Korkmazer, F. (2020). Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı algılarının incelenmesi. Business Economics and Management Research Journal, 3(2): 141-152. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bemarej/issue/58484/828409>
- Kütükcü, A., Şentürk, F. K. (2018). Cinsiyet rolü ve denetim odağının kadınların kariyer geleceği algısına etkisi. KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, 4(2): 229-259. <https://doi.org/10.21798/kadem.2019249087>
- Luo, M., Guo, L., Yu, M., Wang, H. (2020). The psychological and mental impact of coronavirus disease 2019 (COVID-19) on medical staff and general public—A systematic review and meta-analysis. Psychiatry research, 291 (113190):1-9. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113190>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). An assessment of the impact of COVID-19 on job and skills demand using online job vacancy data. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=1071_1071334-wh692jshet&title=An-assessment-of-the-impact-of-COVID-19-on-job-and-skills-demand-using-online-job-vacancy-data (25.03.2022).
- Özden, K., Sertel Berk, Ö. (2017). Reliability and validity study of turkish version of the Korean career stress inventory (KCSI). Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 37(1), 35-51.
- Özder, H., Birinci, M., Zaifoğlu, P., Işıktas, S. (2018). Okulöncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının işsizlik kaygılarına ilişkin bir ölçek geliştirme çalışması. İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 20(2), 39-56.
- Özsarı, S. (2013). Sağlık yönetimi ve sağlık eğitimi ilişkisi. Yükseköğretim Dergisi, 3(1), 9-11. <https://doi.org/10.2399/yod.13.007>
- Robinson, B. (2020). Why Job Uncertainty Freaks You Out: 6 Steps To Boost Your Resilience. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/bryanrobinson/2020/02/01/why-job-uncertainty-freaks-you-out-6-steps-to-boost-your-resilience/?sh=4ff682a134b4> (25.03.2022).
- Ruffolo, M., Price, D., Schoultz, M., Leung, J., Bonsaksen, T., Thygesen, H., Geirdal, A. Ø. (2021). Employment uncertainty and mental health during the COVID-19 pandemic initial social distancing implementation: a cross-national study. Global Social Welfare, 8(2), 141-150. <https://doi.org/10.1007/s40609-020-00201-4>
- Seber, G., Dilbaz, N., Kaptanoğlu, C., Tekin, D. (1993). Umutsuzluk ölçeği: geçerlilik ve güvenirliği. Kriz Dergisi, 1(3), 139-142. https://doi.org/10.1501/Kriz_00000000045

- Steer, R. A., Beck, A. T., Brown, G. K. (1997). Factors of the Beck Hopelessness Scale: Fact or artifact?. *Multivariate Experimental Clinical Research*, 11(3), 131-144. <https://soar.wichita.edu/handle/10057/17882> (20.06.2022)
- Şentürk, S., Bakır, N. (2021). The relationship between intolerance of uncertainty and the depression, anxiety and stress levels of nursing students during the Covid-19 outbreak. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 3(2), 97-105. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.21.2.12>
- Tayfun, A. N. T., Korkmaz, A. (2016). Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma - The unemployment anxiety of university students: a research on Süleyman Demirel University students. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 534-558. <https://dergipark.org.tr/en/pub/makusobed/issue/45268/567048> (20.06.2022)
- Tepe, S. (2021). A performance analysis for face-to-face, distance and hybrid education models based on student satisfaction. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (23), 254-271.
- Tran, B. X., Nguyen, H. T., Le, H. T., Latkin, C. A., Pham, H. Q., Vu, L. G., ..., Ho, R. (2020). Impact of COVID-19 on economic well-being and quality of life of the Vietnamese during the national social distancing. *Frontiers in psychology*, 2289. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.20>
- Tunçsiper, B., Bicil, İ. M., Biçer Ö. F. (2012). Üniversite son sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygısına ilişkin tutumları üzerine bir uygulama. *Türkiye Ekonomi Kurumu (TEK), üçüncü Uluslararası Ekonomi Konferansı*, 20-22 Ekim 2016, İzmir, Türkiye.
- Turaç, İ. S., Bayın Donar, G. (2017) Sağlık yönetimi öğrencilerinin işsizlik kaygılarını ve yaşam doyumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Research Journal of Politics, Economics and Management*, 5(4), 119-127. <https://doi.org/10.25272/j.2147-7035.2017.5.4.08>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). İşgücü İstatistikleri, Ağustos 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC-%C4%B0statistikleri-A%C4%9Fustos-2021-37490&dil=1> (25.03.2022)
- Udalova, V. (2021). Pandemic Impact on Mortality and Economy Varies Across Age Groups and Geographies. *United States Census Bureau*. <https://www.census.gov/library/stories/2021/03/initial-impact-covid-19-on-united-states-economy-more-widespread-than-on-mortality.html> (25.03.2022).
- Ulusoy, H. Tosun, N., Aydın, J. (2014). Türkiye’de sağlık yönetimi alanında lisans eğitimini sürdürmekte olan öğrencilerin genel profilinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1(2), 10-22. <https://doi.org/10.17681/hsp.96474>
- Üstün, G., Dedekoç, Ş., Kavalalı, T., Öztürk, F., Sapçı, Y., Semih, C. (2014). Üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 200-221. <https://dergipark.org.tr/en/pub/amauefd/issue/1731/21237> (25.03.2022)
- Yao, H., Chen, J. H. ve Xu, Y. F. (2020). Patients with mental health disorders in the COVID-19 epidemic. *The Lancet Psychiatry*, 7(4):e21. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30090-0](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30090-0)
- Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yorulmaz, M. (2019). Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin bölümü tercih etme nedenlerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(1), 74-82. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.506880>